Opintokeskukset tukemassa järjestöjen opintotoimintaa – KSL-opintokeskuksen pedagoginen tuki ja viitekehys

Jutta Lithovius
Opinnäytetyö, Yhteisöpedagogi YAMK
Humanistinen ammattikorkeakoulu
KSL-opintokeskus
4.9.2026

KSL OPINTO-KESKUS

Opintokeskukset

- Tukevat ihmisten omaehtoista oppimista ja kouluttautumista tekemällä järjestöjen kanssa yhdessä ja yhteistyössä koulutustoimintaa.
- 100 vuotinen historia ja tehtävä nivoutuvat yhteen kansalais- ja järjestötoiminnan kanssa.
- Opintokerhotoiminnasta löytyy opintokeskusten opintotoiminnan juuret.
- Järjestöjen sivistystarpeet nousevat halusta muuttaa suomalaista yhteiskuntaa paremmaksi.

Tavoite – Näkymätön pedagoginen työ näkyväksi

- → kartoittaa ja analysoida opintokeskusten järjestöjen kanssa yhteistyössä järjestettävän opintotoiminnan pedagogiikkaa, tukea ja toimintamalleja
- → tehdä opintokeskusten järjestöjen kanssa yhteistyössä tekemää opintotoimintaa näkyvämmäksi.
- → uusi pedagoginen viitekehys KSL-opintokeskukselle
- Tutkimuksellinen kehittämistyö, menetelminä 4 teemahaastattelua ja tulevaisuustyöpaja sekä niiden temaattinen analysointi. Viitekehyksenä sivistysprosessi.

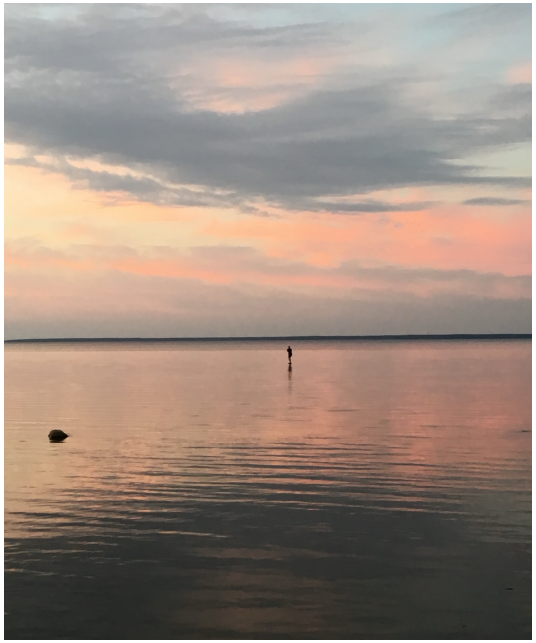

Sivistysprosessi ja sivistyspedagogiikka

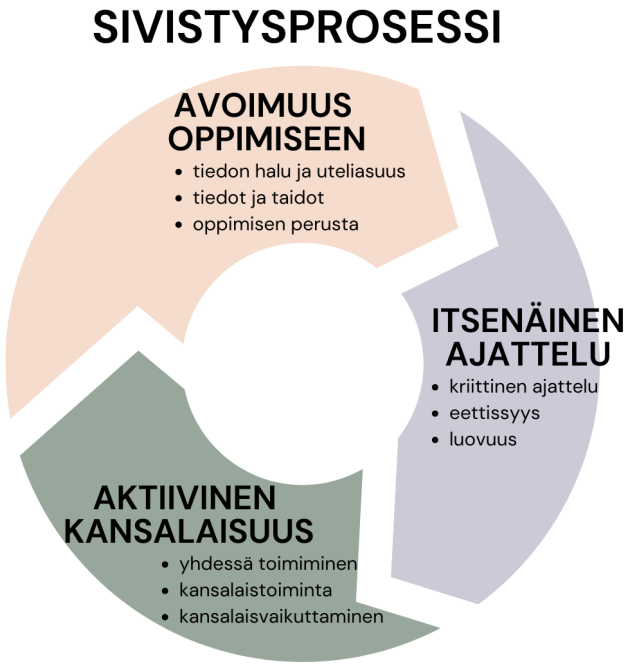

Sivistysprosessi Seppo Niemelän (2008) pohjalta.

Sivistys on vapaata ja omaehtoista, mutta se tarvitsee rinnalleen pedagogiikkaa, joka antaa sivistymiselle suunnan ja sykäyksen.

Sivistyspedagogiikka

- omaehtoisuus
- yhteisöllisyys
- dialogisuus
- yhdessä oppiminen
- vuorovaikutus
- yhdenvertaisuus
- vertaisohjaa/-kouluttaja

(Niemelä, 2008, 2011; Kirstinä 2022)

Tulokset: Neljä pääteemaa

- opintokeskusten pedagogisen toiminnan tavoitteet ja arvoperusta,
- opintokeskusten pedagoginen viitekehys ja oppimiskäsitys,
- opintokeskusten pedagoginen tuki kanssajärjestäjille sekä
- (tulevaisuuden kehittämistarpeet.)

Opintokeskusten pedagogisen toiminnan tavoitteet ja arvoperusta

Opintokeskusten pedagogista toimintaa raamittavat erilaiset tavoitteet ja ohjaavat asiakirjat:

- Yhdistysten ja järjestöjen omat toiminnan tavoitteet ja vaikuttavuuden vahvistaminen.
- Opintokeskusten omat tavoitteet ja arvopohja opintotoiminnalle sekä ylläpitämislupa.
- Laadukas järjestöjen ja yhdistysten opintotoiminta, joka sisältää kehittämisen ja arvioinnin.
- Laki vapaasta sivistystyöstä ja Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia.

> *"Kun opintokeskus jakaa saman arvopohjan järjestön kanssa on helppo tehdä yhteistyötä, kun tietää tavoitteiden olevan samat." (T1)*

Opintokeskusten pedagoginen viitekehys ja oppimiskäsitys

Sivistyspedagogiikkaa, sosiaalipedagogiikkaa ja kriittistä pedagogiikkaa yhdistää ajatus kasvatuksesta eettisenä ja yhteiskunnallisena toimintana.

- Sosiaalipedagogiikka keskittyy enemmän osallisuuteen ja yhteisöön kiinnittymiseen.
- Kriittinen pedagogiikka korostaa yhteiskunnallisten valtarakenteiden kriittistä muuttamista.
- Sivistyspedagogiikan painotuksena taas voidaan nähdä omaehtoisuus ja eettinen kasvu.

- Sosiokonsrtuktiinen oppimiskäsitys.

”Tasa-arvoajattelusta kertoo myös vertaiskouluttajana toimiminen, että ajatellaan, että se asiantuntijuus löytyy usein sieltä järjestöstä tai ainakin siitä naapurijärjestöistä, että ei tarvitse olla mikään sellainen isompi guru, joka voi tulla vetämään koulutusta.”(H4)

(Niemelä, 2011; Nivala & Ryynänen, 2024; Freire, 2016; Siljander 2014)

Opintokeskusten pedagoginen tuki kanssajärjestäjille

Pedagoginen tuki	Käytännön esimerkkejä
1. Koulutusten suunnittelua ohjataan systemaattisesti koulutusten hallintajärjestelmässä.	• pedagogisesti ohjaavat kysymykset • osaava ja pedagoginen henkilökunta
2. Pedagoginen tuki ja ohjaus järjestökohtaisesti koulutuksen ideasta toteutukseen.	• järjestökohtaiset tapaamiset, tarpeiden kartoitus ja yhteinen opintotoiminnan suunnittelu • koulutuksen toteutus järjestelyineen
3. Järjestöjen pedagogisen osaamisen vahvistaminen.	• vertaiskouluttajuuden tukeminen • kouluttajakoulutukset • pedagogiikkaan liittyvät koulutukset, materiaalit ja oppaat
4. Koulutuksia ja materiaaleja oppimisen sekä koulutusten sisältöjen tueksi.	• avoimia ja saavutettavia julkaisuja ja verkkomateriaaleja, koulutuksia eri teemoista
5. Opintotoiminnan laadun varmistus, arviointi ja kehittäminen.	• jatkuva kehittäminen • palautteiden ja tilastotietojen kerääminen ja hyödyntäminen • laadukkaan koulutuksen kriteerit • oppijalähtöinen koulutussuunnittelu • opintopisteytetyt koulutukset

Johtopäätökset ja kehittämistyö

Johtopäätökset

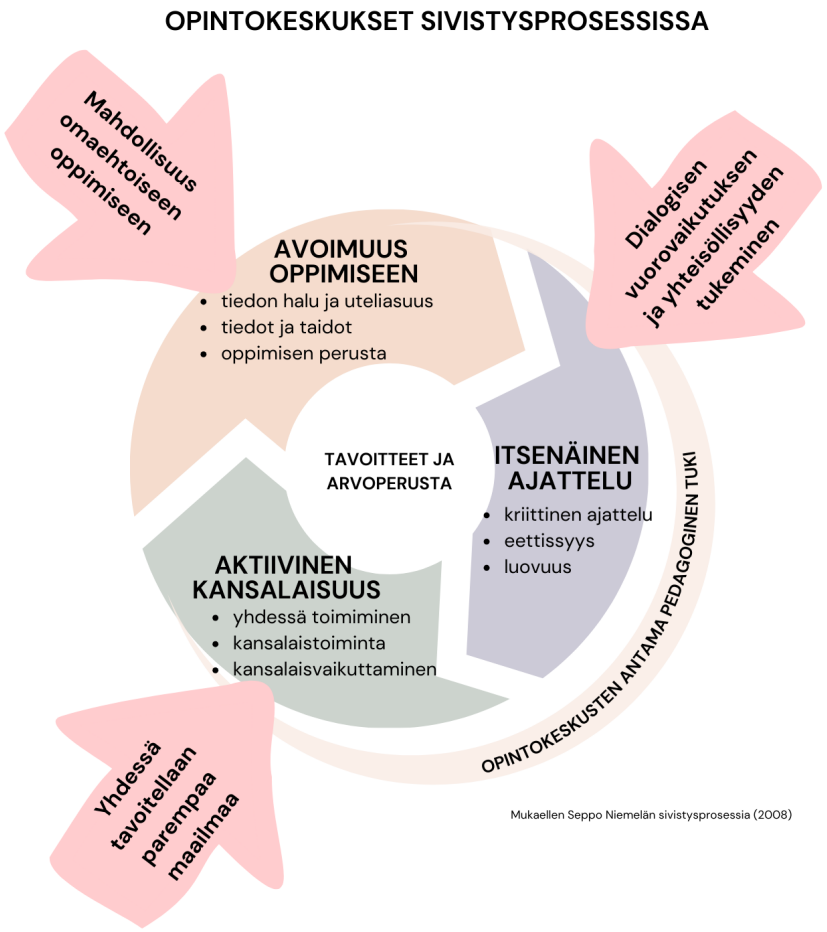

Kehittämistyö

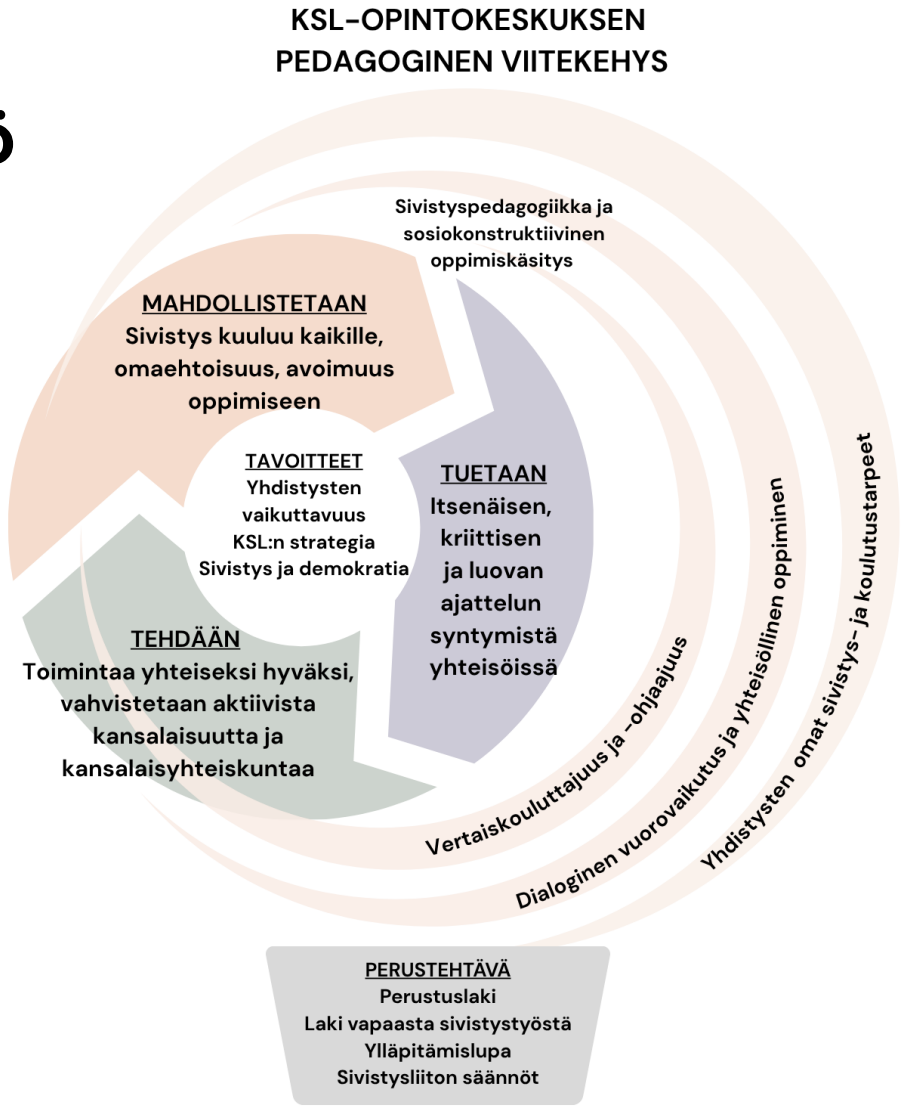

Kysymyksiä

- Miten säilytetään sivistyksen ja oppimisen vapaus ja omaehtoisuus?

- Järjestöllisen sivistystyön merkitys
    - demokratialle?
    - planeetalle (ekososiaalinen sivistys)?

Esityksen lähteet:

- Freire, P. (2016). *Sorrettujen pedagogiikka*. Vastapaino.
- Kirstinä, A. (2022). Sivistyspedagogiikan aarrearkku aktiivisten kansalaisten kasvattajille. Teoksessa M. Tapio & A. Wevelsiep (Toim.), *Kansalaiset toimikaa! Kansalaistoiminta 2020-luvulla* (ss. 154–171). Kansalaisfoorumi.
- Lithovius, J. (2026). Opintokeskukset tukemassa järjestöjen opintotoimintaa: KSL-opintokeskuksen pedagoginen tuki ja viitekehys [Yamk-opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu]. Theseus. https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202605018828
- Niemelä, S. (2008). *Sivistystyö*. Maaseudun Sivistysliitto, Työväen Sivistysliitto, Kansan Sivistystyön Liitto, Kansallinen Sivistysliitto, Svenska Studiecentralen, Vihreä Sivistys- ja Opintokeskus.
- Niemelä, S. (2011). *Sivistyminen*. Kansanvalistusseura ja Snellman-instituutti.
- Nivala, E., & Ryynänen, S. (2024). *Sosiaalipedagogiikka: Kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kestävää elämää*. Toinen, uudistettu laitos. Gaudeamus.
- Olsson, O. (1914). *Kansan sivistystyö* (N. Liakka, Käänt.). Kansanwalistusseuran toimituksia 21.sarja.
- Siljander, P. (2014). *Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen: Peruskäsitteet ja pääsuuntaukset* (Uudistettu painos). Vastapaino.

Kuvat: Jutta Lithovius

”Paranivatpa koulut, kuinka hyviksi tahansa ja jatkettiinpa kouluaikaa kuinka pitkäksi tahansa, niin ei niissä kuitenkaan koskaan saavuteta täyttä sivistystä. Aina tulee niissä vain pohja lasketuksi ja varsinainen sivistystyö oikeastaan alkaa vasta siitä.”

Oscar Olsson

www.ksl.fi

KSL OPINTO-KESKUS